

بانگه‌شەي جەنگ لە سەيبەري كۆرۈنا

05-04-2020

نووسەرەگان

زريان رۆژھەلاتی

كورتە : هەشت گرووپی چەكدارى شيعى لە عىراق [1]، كە خۆيان بە گرووپەكانى "موقاوەمە" ناوناوه، بەياننامەپەكيان لە دژى مانهوهى هيزهكانى ئەمريكا لە عىراق بئاوكردوووتەوه و، ئەمريكايان بە داگيركارىك وەسفكردوووه كە تەنيا ريز لە زمانى زۆر دەگریت.

ھەشت گروپى چەكدارى شىعى لە عىراق [1]. كە خۇيان بە گروپپەكانى "موقاۋەمە" ناۋاۋە، بەياننامەپەكانى لە دۇى مانەۋەى ھىزەكانى ئەمىرىكا لە عىراق بۇلۇكردوۋەتەۋە و، ئەمىرىكايان بە داگىركارىك ۋەسفىكردوۋە كە تەنبا رىز لە زمانى زۇر دەگىرەت. ئەم بەياننامەپە لەبەرئەۋە گىرنگە كە دواى سەردانى فەرماندەى نوپى سوپاى قودس بۇ عىراق و، بۇلۇبوۋنەۋەى ھەۋالەكانى ئەگەرى لىدانى كەتائىبى حىزبۇلئايە لەلاپەن ئەمىرىكا و دواترىش لىدوانەكەى سەرۇك ترەمپ لەبارەى ئامادەكارى ئىران و گروپپەكانى نىك لەو بۇ ھىزىشكردنە سەر بەرژەۋەندىپەكانى ئەمىرىكا. لەۋانەپە ئەمە يەككە لە دواپىن ئەلقەكانى گىرۇى كىردارى- گوفتارىى نىۋان ئەمىرىكا و نەپارە شىعىپەكانى بىت لە عىراق، بەلام ئەستەمە ئەلقەى كۇتايى بىت. پىرسىار لىرەدا ئەۋەپە كە چ روودەدات؟ بۇچى لەكاتى ئەم ھەلەۋگىرىپە جىھانىپەى پەتاي كۇرۇنادا، گىرۇپپەكان لە عىراق زىاتر دەپن؟ ئايا ئەمە لە ئەنجامى ھەلەى ھەلسەنگاندنى لاپەنەكانە بۇ ھىزى يەكتر لەكاتى كۇرۇنا يان پالەنەرى دىكەى لە پىشتە؟

ئامانجى سەرەكى بەياننامەكە، سىياسەتى نىۋخۇپە. بە دىارىكاراۋى بۇ شىكىستىپەھىنانى ھەۋلەكانى زورفى يان ملكەچكردنەپەتى بۇ لەبەرچاۋگرتنى داۋاكارىپەكانىان. لانىكەم لە ماۋەى كورنخابەندا، نە ئەمىرىكا نە ئىران جەنگىان ناۋىت، بەلام گروپپەكانى "موقاۋەمە" گىرۇپپەكى كۇنترۇلكراۋيان لەگەل ئەمىرىكا دەۋىت.

بەردەۋامى بەرپەككەۋتنى سنووردار

بەياننامەى گروپپەكانى "موقاۋەمە" بۇخۇى سەرەداۋى ئەۋەمان پىدەدەن كە لەۋانەپە چ روۋىدات. بەرلە ھەموو شتىك لەرپى ئەۋ رستەپەى كە "ئەگەر بىرپارى روۋبەروۋبوۋنەۋەتان بەدەن، خاك و ئاسمانى عىراق دەكەپنە دۇزەخ بۇتان"، ئەۋ پەيامە دەدات كە ھىشتا بىرپارى دەستىپىكردنى جەنگىان لە دۇى ئەمىرىكا نەداۋە و ناپانەۋى ئەمىرىكاش ۋا تىبىگات. ھەلبەت دەپانەۋىت لەم كاتانەدا زىاتر لە خودى ھىزىش، ھەرەشەى ئەنجامدانى ھىزىش بەكارىپنن. پالپىشتىكردنى گروپپەكانى حىزبۇلئايە و نوجەبا لە گروپپە ھىزىشكارى سەر بىكەى سەربازى تاجى لە 11 ئادارى ئەمسال كە تىپدا دوو سەربازى ئەمىرىكى و سەربازىكى بەرىتانى كۇرۇن، لەگەل خاۋەندارىپىتتىكردنى بەرپىرسىارىپى ھىزىشكە لەلاپەن گروپپىكى نەناسراۋ يان لانىكەم تازە راگەپىندراۋەۋە، نىشانەى ئەۋەپە كە گروپپە شىعىپەكان خوازىارى ئەۋەن گىرۇپپەكانىان لەگەل ئەمىرىكا بەشئەۋەپەكى سنووردار- كۇنترۇلكراۋ بەردەۋام بىت.

ئەۋان گىرۇپپان لەگەل ئەمىرىكا پىۋىستە، چونكە لەروۋى ئايدۇلۇۋىپەۋە ۋاتاپەكى ۋجودىپى بۇ ئەۋان ھەپە و بۇ پاراستنى پىنگەى خۇيان لە سىياسەتى نىۋخۇپى عىراق بەكارىان دىت. لەۋانەپە نەمانى ئەمىرىكا لە عىراق بە قازانجى ئەۋان بىت، بەلام ئەۋان لەۋە رىالىستىرتن كە بىپانەۋىت بە شەپىكى فراۋانى دەستەۋەپەخە ئەۋ كارە بكن. دەزانن لەروۋى سىياسى، سەربازى و ئابوۋرىپەۋە لە بقرۇۋەندى ئەۋان نابىت.

ئەگەر لە ئاستى دەرەكىشدا تەماشاي بابەتەكە بكنەپن، ئىران بە چەند ھۇكارىك لە دۇخىكدا نىپە كە ئەۋان بۇ شەپىكى فراۋان لە دۇى ئەمىرىكا ھانبدات. يەكەم ئەۋەپە كە دواى كۇرۇرانى قاسم سولەپمانى، كارىگەرى ئىران لەسەر گروپپەكانى ھەشىدى شەعبى و سىياسەتى شىعى كەم بوۋە. بۇپە دەستىپىكردنى شەپىك كە ئەگەرى لە كۇنترۇل دەرچوۋنى زۇرە، لەۋانەپە بە قازانجى تاران نەبىت. بە پىچەۋانەى سولەپمانى، فەرماندەى نوپى سوپاى قودس كەسپىكى كارىگەرى فرەپىۋەندى دەرناكەۋىت. رىكەنەكەۋتنى لاپەنە شىعىپەكان لەسەر بقرۇپىرئىك بۇ سەرۇكەۋەزىران، تەنانت لاپەنە شىعىپەكانى نىك لە ئىرانىش نىشانەپەكى ئاشكراى ئەۋ لاۋازىپەپە. ئەمە بۇ پىرۇسەى دىارىكردنى كەسپىك بۇ شوپىگرتنەۋەى ئەبومەھدى موھەندىسپىش ھەر ۋابوو. دوۋەمىش ئەۋەپە كە بەھۇى قەپرانى كۇرۇنا و دابەزىنى نىخى نەۋتەۋە، ئابوۋرى عىراق و ئىرانىش توۋشى گىرتى جىدى بوون و ئەۋەش ۋادەكات كە دەستىردن بۇ جەنگ لەم ۋەختانەدا زۇر بە قورسى بشكىتەۋە. لەۋانەپە ھەبوۋنى گىرۇپپەكى سنووردار، بۇ بەردەپۇشكردنى لاۋازى سىياسەتەكانى بەرەنگاربوۋنەۋەى كۇرۇنا و رىگرتن لە كارىگەرىپەكانى قەپرانى ئابوۋرى، بە كەلكى ئىران بىت، بەلام جەنگى فراۋان بە زىانى دەشكىتەۋە. دۇخى ئابوۋرى- سىياسى ۋاپىكردبوۋ كە تەنانت بەر لە كۇرۇناش، ئىران سەرەراى كۇرۇرانى فەرماندەپەكى گىرنگى سەربازىپى خۇى لەلاپەن ئەمىرىكاۋە، شەر لە پىشچاۋ نەگىرەت و تەنبا بە ۋەلامدانەۋەپەكى سنووردارەۋە بوەستىت.

لە دۇخىكى ۋەك ئىستادا كە كۇرۇنا ھەموو دىناى ھەلەۋگىركردوۋە و تەنانت ھەندىك لە دەۋلەتانىش داۋاى ھەلگرتنى گەمارۇكانى ئەمىرىكا لەسەر ئىران دەكەن، دوور لە چاۋەروانىپە كە ئەمىرىكا پەنا بۇ شەپىكى فراۋان لەگەل ئىران ۋەۋەپەپەمانەكانى لە عىراق بەرەت.

ئەو ھەۋالەتەي كە باس لە ھەبوونى پلاننىڭ بۇ لىدانى حىزبۇللا دەكەن لە عىراق، تازە نىن. حىزبۇللا بېرپەي پىشتى نفوزى ئىرانە لە عىراق. رۇلى ناوچەي ھەيە و ھەر لە ئەبومەھدى موھەندىسەۋە بگرە تاۋەكو كەسانى دواي ئەۋىش ۋەك ئەبوعەلى بەسرى و ئەبوفدك كە ناويان بۇ شوپىنگرتنەۋەي ئەو ھاتوۋە، كەسانىكى سەر بە حىزبۇللا كە بە كىردەۋە جەۋى دەسەلەتەي ھەشدى شەعبىيان بە دەستەۋەيە. ئەمىرىكا پىشتىر كەسكى ۋەك ئەبومەھدى موھەندىسەي كوشتوۋە و ھەندىك لە بەرپىرسانى حىزبۇللاپىشى لە لىستى تىرۇر داناۋە. تەنەت لە ھەندىك شوپىنىش بىنكە بارەگاكانى گروپپەكانى نىك لە ئىران كراۋنەتە نامانچ. بەلام ئەمە ماناى نامادەكارىي واشنتن بۇ جەنگىكى فراوان نىيە ۋەك بەشىك لە بەرپىرسانى ئىران و گروپپەكانى ھەشدى بانگەشەي بۇ دەكەن. ھىلە سوورەكەي سەرۇك ترەمپىش كە كوژرانى سەربازىكى ئەمىرىكى بوو، لە ھىرشەكەي تاجى دا بەزىنرا، بەلام ئەمىرىكا شەپى نەكرد. لەگەل ئەۋەشدا چۆلكردنى ھەندىك لە بىنكە سەربازىيەكان و ھاوردىنى سىستەمى بەرگى موشەكى بۇعىراق لەلايەن ئەمىرىكاۋە، ۋەك نامادەكارىيەك بۇ جەنگ لە بەشىك لە دەزگاكانى راگەياندىن بىلاۋكرايەۋە.

لەۋانەيە دواي كوژرانى قاسم سولەيمانى و رووداۋەكانى دواي ئەو. ئەمىرىكا تەكتىكى كۆكردنەۋەي ھىز بۇ بەرزكردنەۋەي ئاستى بەرگى گرتبىتەبەر. ئەمىرىكا لە 19 ى ئادار لە قائىم و لە 26 ى ئەو مانگە لە گەيارە و لە 29 ى ھەمان مانگىش لە كەي ۋەنى كەركووك كىشايەۋە. ئەگەر تەماشاي نەخشەي بىلاۋبوۋنەۋەي ھىزەكانى ھەشدى شەعبى[2] لەو شوپىنانەش بىكەن دەتوانىن لە ئاستى ئەو ھەرەشە سەربازىيە تىبگەين كە گروپپەكانى نىك لە ئىران دەيانتوانى بۇ ئەمىرىكاى دروستىكەن: لە قائىم لانىكەم 9 بىنكە و بارەگاي گروپپەكانى حىزبۇللا، سەرايى خۇراسانى و كەتائىبى سەيدوشوھەدا ھەن. لە گەيارە بىنكە و بارەگاي رىكخراۋى بەدر، كەتائىبى ئىمام عەلى و كەتائىبى جوندولئىمام ھەن. لە كەركووكىش لانىكەم 19 بىنكە و بارەگاي بەدر، سەرايى خۇراسانى، كەتائىبى حىزبۇللا، كەتائىبى ئىمام عەلى و تەنەت گروپپە نەناسراۋى چەكدار ھەن. لە مانگى 1 ى ئەمسالىشەۋە تائىستا بەلانىكەم 14 جارەھىرشكراۋەتە سەر بىنكە و بارەگاكانى ئەمىرىكا لە عىراق. ھىزى پەرش و بىلاۋىش تواناى بەرگى كەمە و لەۋانەيە ئەمەش ھۆكارى سەرەكىي پىشت چۆلكردنى بىنكە و بارەگا سەربازىيەكان بىت.

سىياسەتى نىۋخۇ

بەشى يەكەمى بەياننامەكە زياتر گوتنەۋەي دروشمەكانى رابردوۋە لەگەل يارىكردن لەسەر ھەستى دژە ئەمىرىكاى، بەلام بەشى دوۋەمى بەياننامەكە، كە دەتوانى نامانچە سەرەككىيەكەش بىت، رەتكردنەۋەي عەدنان زورفىيە كە بە سىخۇر ھەژماركراۋە.

لە مانگى جانيۋەرى ئەمسالدا، زۆرىيە ئەو گروپپانە لە شارى قوم لەگەل ھادى عامرى و موقتەدا سەدر كۆبوۋنەۋەو باسيان لە پىكھىنانى بەرەي "موقاۋەمە" كرد و ئىستاش ئەم بەياننامەيە ناۋى "موقاۋەمەي" لەسەرە، بەلام پەيچە بەنىۋبانگەكەي موقتەدا سەدر بە ناۋى "مەمەد سالىح عىراقى" كە ئىستا پىشتىۋانى لە زورفى دەكات دژايەتى كردوۋە ئەو بەياننامەيەي بە ھەۋلىك بۇ دەسكەۋتى زياتر ناۋبىردوۋە.

سەرەپاي ناپەزايى گروپپەكانى نىك لە ئىران، عەدنان زورفى ھىشتا سوورە لەسەرئەۋەي دوايىن تەقەلاكانى خۇي بدات بۇ ۋەرگرتنى پۇستى سەرۋاكايەتى ئەنجومەنى ۋەزىران. ئەو، بە قىزىنىكى عىراقىيەنى دروشمى "يەكەمجار ئەمىرىكا" ى سەرۇك ترەمپەۋە بەرنامەي كارى خۇيىشى بىلاۋكردەۋە. ئەستەمە زورفى بتوانى لانىكەم بە سالىك دروشمى "يەكەمجار عىراق" سەربخات. بەلام گىرقتەكەي تەنيا ئەۋە نىيە. لەۋانەيە ئەو بتوانى بە قەرزى نىۋخۇيى بان ۋەرگرتنى پارە لە يەدەگى بانكى ناۋەندى، بەشىۋەي كاتى لە كارىگىرىيە ئابورىيەكانى قەيرانى كۇرۇنا كەمبكاتەۋە. بەلام، دۇزىنەۋەي چارەسەرى رىشەيى بۇ گىرقتە بىنايتىيەكانى ئابورى عىراق كاتى زياتر لە سالىكى دەۋىت. ھەلبۇزاردىكى بىن ساختەكارى، بىنپىكردنى گەندەلى ۋىجىبەجىكردنى داۋاكارىيەكانى خۇپىشاندەران لەگەل چارەسەركردنى كىيىشەكانى نىۋان ھەرىمى كوردستان و بەغداش كە بەلنىداۋن، بابەتى كورتخايەن نىن و مەدۋايەكى زياترىان دەۋىت. زورفى ھاۋشىۋەي كەسانى پىش خۇي، جەخت لە پابەندبوۋن بە زىنمايەكانى مەرجەعىيەت دەكات كە بۇخۇي دامەزراۋەيەكى سەرۋو ياسايە. خالىكى دىكەش كە دوۋبارەكردنەۋەيەكى پارادۇكسىكالانەي دروشمەكانى ھەرىكە لە عەبادى ۋەبىدولمەھدىيە بۇ كۆكردنەۋەي چەك لە دەستى دەۋلەت، ئەۋىش لەكاتىكدا كە پالپىشتى لە فرەھىزىي- چەكدارى دەكات! كۆسپە بىنەرەتتىيەكانى جىبەجىكردنى بەرنامەكەي زورفى (دبارە ئەگەر بىتتە سەرۋكەزىران) لە جىي خۇي، گەۋرەترىن تەگەرەي بەردەمى، زىادبوۋنى گىزىيەكانى نىۋان گروپپە چەكدارەكانى نىك لە ئىران و ئەمىرىكاى. زىادبوۋنى ئەم گىزىيە دەتوانىت ھەۋلەكانى زورفى بۇ دروستكردنى كابىنەكەي بان درىزەپىدانى كۆمەتە گىرمانەيەكەي لەبارببات بان، ملكەچى داۋاكارىيەكانى ئەو گروپپانە بىت.

ئەنجام

بە ئەگەرى زۆر گىزىيەكانى نىۋان ئەو گروپپە شىعبىيەنى كە خۇيان بە "موقاۋەمە" ناۋدەبەن لەگەل ئەمىرىكا بەردەۋام دەبىت. بەلام، ئەستەمە لە ماۋەي كورتخايەندا رىگە بۇ شەپىكى فراۋان خۇشبات. گىزىيەكى سنووردار بە قازانچى ئىرانىشە، بەلام ھاندان بۇ

جەنگىكى فراوان بە زىانى دەشكىتتەو. بەتايىبەتى كە ئەوان سووربوونى ئەمريكايان لە تۆلەكردنەو، لە كەيسى سولەيمانى-موهەندىس دا بىنى. لەوانەيە ئەمريكاش دۆخى ئىستا بەكاربىنى بۆ لاوازكردنى زياترى گرووپەكانى نزيك لە ئىران، بەلام لانيكەم لە ماوهى كورتخايەندا شەر لە قازانجى ئەويشدا نيبه. بەشيۆهەي گشتيش، لەوانەيە بەردەوامى گرژيبەكان، پال بە ئەمريكاهە بنيت كە زياتر لە كورد و سوننە نزيك بىتتەو. ئەمەش لە ماوهى كورتخايەندا لە دانوستاندنەكانى پىكهيئاننى حكومەتدا بە قازانجى ئەوان دەشكىتتەو.

سەرچاوهكان:

[1] -عەسائىبى ئەهلى هەق، نوجەبا، كەتائىبى سەيدوشوھەدا، كەتائىبى ئىمام عەلى، حەرەكەى ئەوفيا، حەرەكەى جوندولئىمام، سەراپاي عاشوورا و خۆراسانى.

[2] <https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1KanwykNx7VkQUN52zNSmj6qxNL7IYwsr&ll=32.754608181685114,%2C48.78839005917257&z=7>